

quedat sobradament evidenciats. També és un altre tema la manera com s'ha realitzat la redistribució de la riquesa de les àrees més dinàmiques a les àrees menys dinàmiques; quina ha estat —si ha estat— la justícia territorial. No és possible, doncs, la identificació automàtica entre una concentració de l'activitat —conjunturalment necessària— amb una situació de desequilibri territorial.

D'altra banda, cal recordar que aquest desequilibri territorial no és necessàriament irreversible, com ho demostra el fet que àrees dinàmiques de Catalunya han entrat en fortes crisis a causa del col·lapse del sistema fordista en el país central; i que, d'altra banda, àrees que havien quedat al marge de la indus-

trialització actualment experimenten un creixement econòmic i de renda capdavanters.

Per acabar, fetes aquestes consideracions generals, només queda reiterar el gran valor del treball com a instrument de coneixement geogràfic d'un moment molt clau per a la configuració del territori català tal com el coneixem avui; aportant un important volum i una anàlisi de dades de procedència molt diversa, sense caure en cap moment en la vacuitat o la desorientació respecte a què és el que es vol demostrar.

Joan Vicente
Universitat de Girona
Secció de Geografia

MALLARACH, J.M. (1993).

Estudi de diagnosi i aplicació al Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya de les experiències sobre corredors biològics als Estats Units d'Amèrica.

Generalitat de Catalunya. Direcció General del Patrimoni Natural.
Departament de Medi Ambient. 182 p.

Amb aquestes pàgines es pretén recollir les aportacions principals fetes per Josep M. Mallarach en el treball: *Estudi de diagnosi i aplicació al Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya de les experiències sobre corredors biològics als Estats Units d'Amèrica*. Aquestes consideracions, que tenen un marcat caràcter geogràfic, poden d'ajudar-nos a gestionar millor les possibilitats i les potencialitats dels espais naturals. Aquesta és una necessitat vital per Catalunya, on el desenvolupament econòmic ha comportat una fragmentació del territori que ha posat seriosament en perill la viabilitat a mitjà i llarg termini de bona part de la biodiversitat pròpia del nostre patrimoni natural.

El problema de base que han d'intentar afrontar els corredors biològics és l'extinció d'espècies. Aquest no és un fenomen nou al planeta, però sí que ho és en canvi el ritme en què es produeix

en l'actualitat. Destaquen com a causes genèriques a nivell planetari: el creixement de la població, l'increment de la pobresa, l'extensió de la pol·lució i la inestabilitat política. A les quals cal afegir els efectes perjudicials del presumible canvi climàtic.

Als Estats Units la possibilitat de manteniment de la biodiversitat és molt més important que en el cas de Catalunya, fonamentalment per cinc motius: menys densitat de població i degradació ambiental, més recursos econòmics, professionals ben preparats, existència d'una potent xarxa d'organitzacions no governamentals i una important part del territori de propietat pública (31%).

Després de definir conceptes clau com biodiversitat, poblacions mínimes viables, hàbitats mínims viables i de presentar diferents models i teories sobre avaluació i viabilitat de poblacions; remarca el paper clau

pel que fa a la conservació dels límits dels espais naturals i el seu grau d'exposició (àrea/perímetre). En aquest sentit, es fa esment al fet que la supervivència de certes espècies o comunitats dins d'un espai protegit depenen més dels processos externs a l'espai que no pas dels interns, especialment en espais de dimensions reduïdes com és el cas de la majoria dels de Catalunya. Aquesta problemàtica s'agreuja a mesura que s'incrementa el grau d'exposició, la qual cosa encara fa més necessària una bona estructuració pel que respecta a les connexions biològiques.

Es diferencia l'existència de quatre grans tipus de connexions biològiques i paisatgístiques: corredors biològics (que reben un nom específic en funció de la seva utilitat, per exemple: *conservation corridors*, *wildlife corridors*, *habitat corridors*, *river corridors*, etc.), vies i cinyell verds (*greenbelts*), connexions paisatgístiques (*landscape corridors*, *landscape linkage* i *connecting pathways*) i altres corredors d'origen antròpic (tanques vegetals —*Hedgerows* o *Hedges*— i zones de servitud —*Rights of way*—).

S'incideix després en com ha evolucionat històricament el concepte de corredor biològic als Estats Units. Aquest fou utilitzat per primera vegada els anys vint i trenta amb l'objectiu de facilitar el desplaçament de la fauna salvatge en el camp de la gestió cinegètica. Posteriorment, a partir dels anys seixanta, es van començar a promoure per relligar parcs i altres espais protegits. Durant la dècada dels vuitanta varen guanyar popularitat entre els biòlegs especialitzats en grans mamífers, i en l'actualitat és un tema extremament candent en totes les escales de planificació fruit, tot i les crítiques a la seva funcionalitat pràctica, del doble paper que desenvolupen: preservació i restauració.

L'autor incideix també en les pautes de disseny i gestió per a l'establiment de corredors biològics en relació sempre amb una espècie o espècies claus. Aquest remarca que l'amplada del corredor pot

ser molt variable: pot oscil·lar entre uns pocs metres i uns quants quilòmetres, segons la funció que volen desenvolupar. A nivell tècnic destaquen les potencialitats extraordinàries que suposen els SIG per a l'anàlisi, la instauració i la gestió dels corredors biològics.

A més, presenta una valoració econòmica de la seva implantació i utilitat, plantejant-se una exhaustiva avaluació de les seves potencialitats, tant positives com negatives. Posteriorment es destaca que, tot i que l'experimentació realitzada sobre la seva funcionalitat i eficàcia és poca, es tracta d'una de les poques eines viables en l'intent de fer front a l'extinció d'espècies.

Als Estats Units per recaptar fons per a la conservació del medi natural i poder desenvolupar una política ambiental coherent s'aplica la *taxa de la transferència de la propietat*. Aquesta és una forma d'internalitzar una part dels costos ambientals propis de la urbanització i que suposa que un 0,5% del valor de les transaccions immobiliàries es destina al programa Open Space amb l'objectiu de comprar terrenys per a corredors biològics i altres tipus d'espais naturals. Així també part d'aquests fons es pot destinar a la creació d'àrees recreatives agrupades per reduir la pressió sobre les àrees més interessants i fràgils. A aquests notables esforços proteccionistes sufragats en forma d'impostos cal afegir-hi la importància de les organitzacions conservacionistes privades com The Nature Conservancy, Land Trust Alliance, The National Audobon Society, Ducks Unlimited, etc., que disposen d'un poder tant polític com econòmic realment envejable. A tall d'exemple, cal dir que l'any 1988 The Nature Conservancy, The National Audobon Society i Ducks Unlimited van invertir més de 120 milions de dòlars en projectes de preservació directes.

Josep M. Mallarach exemplifica posteriorment amb experiències i projectes concrets les aportacions teòriques recollides fent referència a la problemàtica dife-

rencial dels projectes de magnitud interestatal, estatal, regional, comarcal i municipal. En aquest punt s'observa com a cada nivell d'escala les dificultats a què han de fer front i els objectius que han d'assumir són ben distints.

Finalment, acaba plantejant unes conclusions generals amb tot un seguit de recomanacions per al cas concret de Catalunya fent referència a la connectivitat entre els espais PEIN, fet que considera que hauria de ser completament prioritari en l'esmentat pla per tal de fer front a la pèrdua assegurada de biodiversitat.

En conclusió, es pot dir que hi ha un cert consens en la idea que els espais naturals protegits de forma isolada són del tot

insuficients per poder mantenir i millorar les seves potencialitats ecològiques. Per això tot i els dubtes existents sobre la funcionalitat dels corredors biològics cal establir de forma decidida polítiques que afavoreixin la connectivitat entre espais naturals. Aquesta, doncs, és una problemàtica clau que cal afrontar tant en el present com en el futur de la gestió dels espais naturals, evidentment és del tot imprescindible que els geògrafs ho tinguem en consideració i sens dubte aquest treball és un bon punt de partida.

Josep Vila i Subirós
Universitat de Girona
Secció de Geografia

BRUNEAU, Michel; DORY, Daniel (dirs.) (1994).

Géographies des colonisations. XV-XX siècles.

Paris: L'Harmattan. (GéoTextes). 420 p.

Las relaciones entre el colonialismo y la geografía han despertado en los últimos años un notable interés entre diversos grupos de investigadores. El fin de una situación en la que las grandes potencias controlaban directamente la evolución de los países del llamado Tercer Mundo ha dado paso a un nuevo marco de relaciones internacionales. El estudio de la nueva situación sólo puede ser comprensible en la medida que se conozca la génesis de sus actores: las grandes potencias del Norte —que derivan en algunos casos de grandes imperios coloniales— y de los países del Sur —la inmensa mayoría de los cuales eran colonias de los primeros hasta hace pocas décadas—. El conocimiento de las relaciones entre metrópolis y colonias, de las actuaciones de las primeras, de los avatares por los que pasaron las segundas en el periodo colonial y los vaivenes de las descolonizaciones e independencias aportan elementos de análisis fundamentales. La investigación de las relaciones del hecho colonial con los

conocimientos y prácticas geográficas permite obtener informaciones que se refieren a los modos de construcción y estructuración de los territorios en ese periodo y sus consecuencias son patentes en la actualidad. Por otra parte, el análisis geográfico de las descolonizaciones interesa para conocer como los jóvenes estados organizan su territorio y poder analizar las relaciones que se establecen entre el nuevo poder y dicho territorio.

Michel Bruneau (CNRS de Burdeos) y Daniel Dory (Universidad de Clermont-Ferrand II e Intergéo del CNRS de París) son los directores de esta obra que recoge las actas del coloquio «Géographie, colonisations, décolonisations. XV-XX siècles» (marzo de 1992), dirigido por el profesor Singaravelou y organizado por el Centre d'Études de Géographie Tropicale (CNRS) en Burdeos, en el que se manifestaron dos grandes temas de investigación: establecer la articulación de relaciones históricas, sociológicas y epistemológicas de las geografías coloniales,